

Povijest hrvatskog športa

ZAPISI S OI U BERLINU VLADIMIRA MAŽURANIĆAstr 2
100 GODINA GRAĐANSKOG.....str 6
JEDNOM IZVIĐAČ - UVIJEK IZVIĐAČstr. 9
GODIŠNJICE HRVATSKOG ŠPORTA U 2011.....str. 12

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR
CROATIAN OLYMPIC COMMITTEE

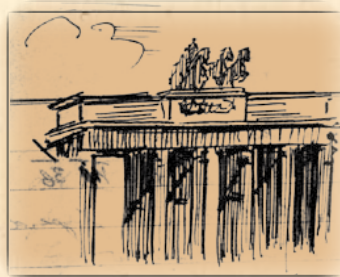
Na olimpijskim igrama u Berlinu 1936. godine, koje su zapamćene po odličnoj organizaciji, ali i po tome što su održane u sjeni nacističkog režima, nastupilo je i pet mačevaoca iz Zagreba - Vladimir Mažuranić, Pavao Pintarić, Milivoj Radović i braća Branimir i Krešimir Tretinjak. U ovom broju Povijesti hrvatskog športa objavljujemo dnevnik s originalnim ilustracijama koji je Vladimir Mažuranić vodio za vrijeme Igara. Ti se zapisi danas čuvaju u Hrvatskom sportskom muzeju u Zagrebu.

Priredio: BOGUMIR JAMBROŠIĆ

Ilustrirani zapisi Vladimira Mažuranića

30. VII 1936.

U 8h na večer krenuli smo iz Budimpešte. Vozili smo se cijelu noć i drugi dan do 4h po podne. U Berlinu nas je dočeka pukovnik Cvetko. Odvezli smo se kroz centar Berlina do Olimpijskog sela. Vožnja autobusom je trajala tri sata. Bila je vrlo dosadna jer smo svi bili ubijeni od puta i jedva čekali da stignemo u naš kvartir. Smjestili smo se u Selu u kući Weimar. Kućica je krasna. Leži usred šume ili bolje rečeno parka kraj jednog malog jezera. Čim smo večerali legli smo.

31. VII 1936.

Bio sam na stadionu i Jugend lageru. Ferija nisam našao. Razgledao sam naše selo. Ogromno je. Ima oko 150 kuća, a čovjeku izgleda da ih ima maksimum 15. U selu su i dva kina. Jedan nijemi i jedan ton, te mnogo dućana, pošta, bazeni za plivanje, igrališta, dvorane za gombanje, jednom riječi sve što športaši mogu trebati. Jede se u jednoj posebnoj ogromnoj zgradi gdje svaka nacija ima posebnu salu. Ima nas svakakvih ovdje. Počam od Finaca (Suoma) i Norvežana pa sve do Crnaca, Indijaca i Japana, svi se mi sastanemo u velikoj zgradi. A naveče opet u kinu. Prije filma imade svaki put nekoliko točaka pjevanja i šale. Najveću buku prave jasno Talijani. Svakim

danom je galama sve veća jer su tu umjetnost svi vrlo brzo naučili od Talijana. Predstave počinju u ½ 8 a u 10h je već sve gotovo.

1. VIII 1936.

U jutro training. Po podne u 1h sjeli smo u autobuse i odvezli se na stadion kuda smo stigli oko 3h. Ondje smo se poredali. Nacija kraj nacije pred glavnim ulazom. Oko četiri sata začula se trublja. Čas zatim ušao je Hitler. Nizak u braun uniformi s vrpcom kukastog krsta na lijevoj ruci. Stupao je vrlo odrešito u staromodnim čizmama. Pozdravio je našu zastavu s ispruženom rukom. Iza njega išao je Göring, članovi olimpijskih odbora i dostojanstvenici. Čim je Fihrer ušao u stadion začuo se jedan urnebes. Stadion koji je bio dupkom pun, odzvanjao je četvrt sata. Zatim je zazvonilo olimpijsko zvono. Sad su počele ulaziti nacije po alfabetskom redu i defilirati pred Hitlerovom ložom.

Najburnije su bili dočekani Austrijanci. U stadionu smo se poredali. Hitler je s nekoliko riječi otvorio Olimpijske igre. U taj je čas doletio trkač s bakljom a kor od 5.000 ljudi zapjevao je novu olimpijsku himnu (koju je komponirao R. Strauss). Pušteni su golubovi koji su kružili nad stadionom. Mnoštvo je klicalo, zazvonila su sva zvana i ispaljena je jedna salva iz topova. Cijeli prizor je bio zaista veleban. U to se pred mikrofon stavio Njemački prvak na prošloj olimpijadi i pročitao zakletvu. Sve su se zastave spustile i ponovno je zapjevana olimpijska himna. Nakon toga počele su opet nacije izlaziti istim redom kako su i ušle.

2.VIII 1936.

U jutro su bila prva natjecanja. Mi, Francuzi i Brazilija. Mene je Cvetko metnuo u ekipu proti Francuza, no naši su tukli Braziliju i mi nismo trebali više raditi s Francuzima jer su i ovi natukli Brazilijance. Glavnu zaslugu za našu pobjedu ima Branko Tretinjak. Slovenci (Marion, Pengov, Koršič) vrlo su lijepo radili, bolje nego ikada, no oni su ipak mnogo preslabi da tuku nešto jačeg protivnika. Svaki je dobio od njih po dve borbe, dok je Tretinjak dobio tri i to sve s 5:1 i 5:2. Po podne smo se u sledećoj grupi opet sastali s Francuskom i osim toga još i s Madžarima. Za potonje su nastupili i oba Hatza. Rezultat je jasan – mi smo ispali.

Ja sam radio samo dve borbe i to s Bougnol (5:0) i Bondoux (5:3).

Naveče smo već u kinu vidili otvorenje olimpijskih igara.

3.VIII 1936.

U jutro nas je Cvetko natjerao na training. Po podne smo imali odmor.

4.VIII 1936.

Naveče je bio finale momčadi u ekipama. Prvi su bili Talijani (Guaragna, Gaudini, Marzi, Bocchino), koji su dosta lako i uvjerljivo tukli Francuze (Lemoine, Gardère A., Gardère E., Bougnol) s rezultatom 9:5. Borba nije bila interesantna. Najbolje je radio Guaragna. Lemoine je bio vrlo slab.

5.VIII 1936.

Pojedinačno natjecanje u floretu. U prvoj grupi ispadaju Koršič i Pengov bez ijedne pobjede. U drugoj rundi Marion.

6.VIII 1936.

Borba za finale pojedinačno također ni izdaleka nije bila tako interesantna i lijepa kao lani u Lausani. Od Talijana nije nastupio Marzi. Lemoine je ispao iz semifinala a Bougnol nije nastupio. Prvo mjesto je osvojio Gaudini, drugi je Gardère Édouard, treći Bocchino, četvrti Casmir a tek peti Guaragna. Suci su bili vrlo loši "drukali" su tako za Gaudinija da je cijela publika protestirala. Isto je tako i Njemački majstor Casmir tukao Talijana Guaragna samo po milosti sudaca i volji publike.

Casmir je vrlo gadno radio bez ikakvog stila te se koristio time da su suci svaki double računali njemu u korist. Zato ga je Gardère "isprašio" s 5:2 na najveće veselje

svih Francuza. Gardère je izgubio samo s Gaudinijem i to 5:4, premda mu je Édouard dao 6 direktnih udara. Tako je završilo natjecanje za prvenstvo svijeta bez ijedne lijepe borbe, bez uzrujavanja i bez objektivnosti sudaca.

7.VIII 1936.

Cijelo jutro ostao sam kod kuće. Malo smo trainirali epee. U našem selu je tako lijepo da čovjek nema nikakve potrebe da ide u grad. Osobito me prolazi volja za put u Berlin kad pomislim da se moram voziti dva sata autobusom. Zato su i stanovnici našeg sela rijetki gosti u njemačkoj prijestolnici. Kako je danas nakon dugog vremena opet topao dan to je naše jezero opet oživjelo. Osim Finaca, koji su stalni gosti na našoj plaži, pojavilo se danas i nekoliko odvažnih Šveda, Norvega i Amerikana. Po njihovoj galami i vriski moglo se lako zaključiti da voda baš nije previše topla. Poslije objeda otišli smo na stadion gledati finale u polu Engleska – Argentina. Argentinci su igrali mnogo bolje a osim toga su imali i bolje konje. Sama igra je bila prekrasna a rezultat od 11:0 za Argentinu ne znači da Englezi nisu dali otpora. Dapače oni su Argentinu bili ravnopravni i do tog visokog rezultata je došlo samo zato što su Englezi promašili par sigurnih lopta a Argentinci imali sreću i često na puf pogodili.

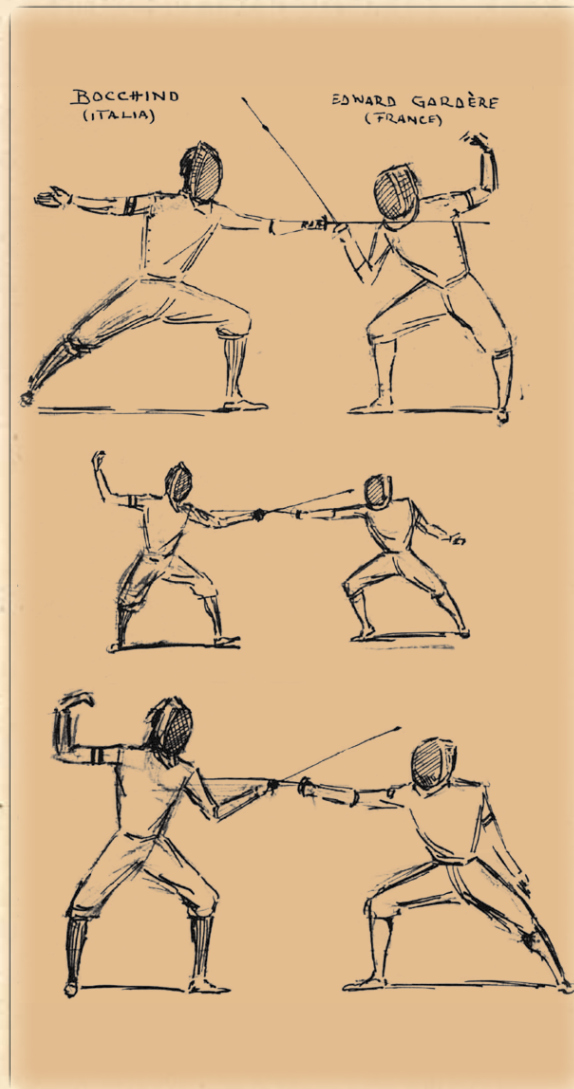
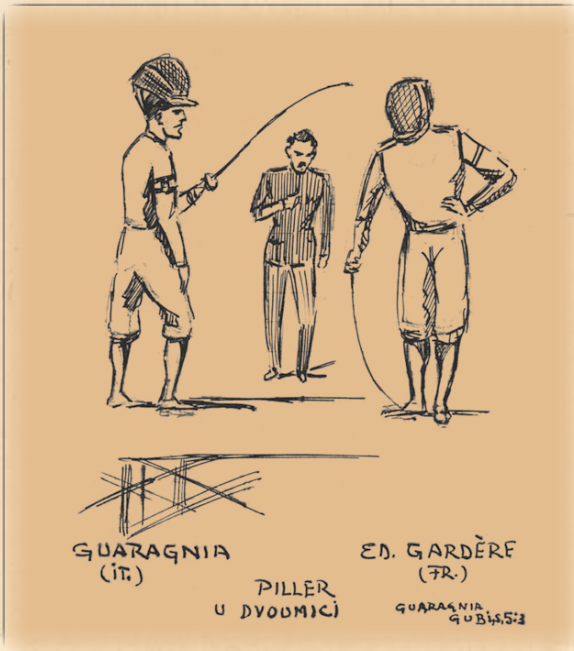
8.VIII 1936.

Poslije podne pošao sam u Berlin. Vozio sam se oko sat i po autobusom dok sam konačno stigao do ZOO-

Bahnhof. Odande sam pošao do Kurfürstendamma. Tamo sjedoh ponovo u autobus i odvezao sam se na najljepše točke Berlina. Prođosmo i ispod znamenitih Brandenburških vrata koja mi se ni najmanje nisu svidjela.

Cijeli grad uopće nije lijep. Sve palate i javne zgrade bez iznimke, kao i većina privatnih kuća potpuno su bez ukusa, većina podignuta u prošlom stoljeću. Možda je Berlin tako porazno na mene djelovao što sam došao iz prekrasne Budimpešte i očekivao da Berlin izgleda slično onako kao i Paris. Ne samo da su ulice prema Budimpešti (o Parisu da i ne govorimo) uske, nego je i promet, za

jedan tako ogroman grad kao Berlin, vrlo malen i neobično polagan. Jednom riječi bio sam neugodno iznenađen i odvezao se, nakon jednosatnog čekanja na naš autobus, vrlo zlovoljan kući.

9. VIII 1936.

Danas je bila senzacija da je Madžar Czik tukao na 100 m slobodni stil Japance i postao olimpijski prvak. Svi Evropljani a i Amerikanci su vrlo zadovoljni tim uspjehom Madžara.

Na večer je bio finale épée. Prvi su Talijani, drugi Šved i tek treći Francuzi koji su bili lanjski prvaci.

Za Italiju su nastupili Riccardi, Ragno, Cornaggia di Medici i Rastelli.

10. VIII 1936.

U jutro sam imao épée. Ispao sam u prvoj rundi. U mojoj grupi je najljepše radio Riccardi.

Na večer sam gledao u našem varieteu braću Fratellini. Bili su vrlo dobri. Naš variete postaje uopće iz dana u dan sve bolji a i naš kino imade sad izvrсни program.

Fratellini su između ostalog iznijeli i par izvrsnih točaka s Napoleonom i Negusom. Na sveopći zahtjev obećali su da će opet doći.

11. VIII 1936.

Cijelo smo jutro ljenčarili i promatrali kako rode s nevjerovatnim strpljenjem čekaju na ribe i love ih. Ta naša duhovita zabava trajala je sve do u podne.

Podne sam bio u Berlinu. Ostao sam i na večer te razgledavao lokale.

12. VIII 1936.

Épée su opet i pojedinačno pobijedili Talijani. Prvi je Riccardi, 2 Cornaggia di Medici a treći Ragno. Poslije svršene borbe otišao sam na stadion i pogledao predfinale u nogometu Austrija – Poljska. Igra nije bila interesantna i tehnički vrlo slaba. Poljaci su bili za vrijeme

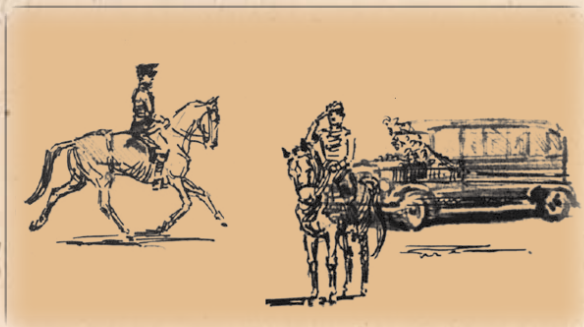

cijele igre nadmoćni i igralo se neprestano pred golom Austrije. Austrijanci su iskoristili ono malo šansa što su imali i pobijedili s 3 : 1. Pobjeda nije ni tako nezaslužena jer ako netko igra tako loše da zapuca oko 30 lopta taj zaista i nije zaslužio pobjedu.

Sutra odlaze Amerikanski lakoatletičari. Danas zadnji dan za one skupljaju autograme da ih još nabave. Vojnici već tovore kofere na ogromni auto, a oko atleta se stvara sve veći krug od stanovnika našeg sela koji skupljaju potpise.

13.VIII 1936.

Započela je sablja. U prvoj rundi se sastajemo s Turskom i Švicarskom. Natjecanje je počelo oko 9h u jutro.

Iz početka smo s Turcima vodili no nakon ogorčene borbe oni su izravnali i čak prešli u vodstvo s 8 : 7. Zadnju odlučnu borbu izgubio je Marion kao i sve ostale borbe do sada. Tako su nas Turci tukli s 9 : 7. Sa Švicarcima smo izgubili s istim rezultatom. Mariona je zamijenio Pintarić. Dobio je tri borbe.

Po podne bio sam gledati školsko jašenje na polo – stadionu. Nisam nipošto bio oduševljen. Meni se pače činilo jadno prema onom što sam vidio kod pukovnika Seminga (?) u Ljubljani.

Nisam gledao cijelo prednatjecanje do kraja. Otišao sam da još jednom razgledam Berlin. Kad sam se vraćao u selo vozio sam se u Japanskom autobusu. Bilo je oko dvadeset Japanaca. Neprekidno su se smijali i kreštili kod čega su nevjerojatno komično izgledali.

Naveče su opet gostovali Fratellini.

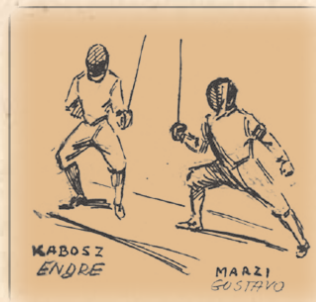
14.VIII 1936.

Ujutro smo se opet našim autobusom otkotali na

stadion. Gledao sam skakanje u vodu. Bilo je prekrasno. Najbolji su bili opet Amerikanci.

Popodne sam bio na finalama u sablji: Madžarska – Italija.

Kabosz, slavna manikirka (kako ga zovu radi njegovih divnih udaraca na ruku) nije bio danas u osobitoj formi. Od Talijana je bio daleko najbolji Pinton, a od Madžara Gerević (Gerevich). Borbe su bile divne jer su Talijani bili ove godine znatno bolji nego lani. Borba je potrajala do polnoći. Sa velikim naporom uspjelo je Madžarima da tuku Italiju s 10 : 6. To je bila daleko najljepša borba za vrijeme cijelog mačevanja na Olimpijadi.

15.VIII 1936.

U jutro bijah u Berlinu. Razgledavao sam velike dućane. Danas pošto mi je to zadnji dan u Berlinu dijelio sam bez razmišljanja autograme svim napasnicima. Vratio sam se o podne u selo. Danas mi je po prvi puta upalo u oči da je u našem selu već čisto pusto. Za objedom smo živo komentirali o jučerašnjem nastupu slavnog Kiepure u našem selskom varieteu. Meni se neobično dopao. On nas je oduševio ne samo svojim prekrasnim glasom nego i sa neobično ugodnim i veselim nastupom.

Kako je prije bio sam veliki sportaš (nogometaš) to se je odmah snašao među nama. Pjevao nam je sve što smo zaželjeli. Zato danas i naša vojnička glazba, koja nam je do sada za

vrijeme objeda uvijek svirala same marševe, svira "O sole mio" i "Ninom". Čini se da je Kiepura i na njih djelovao.

Poslije ručka otišli smo da pakujemo naše stvari. U 9h na večer krenuli smo iz Anhalten Bahnhofa za Zagreb.

Momčad Građanskog 1932. (Hrvatski športski muzej)

100 GODINA GRAĐANSKOG

Prvi hrvatski građanski športski klub ili samo Građanski, ove godine obilježio bi stogodišnjicu postojanja, da vlasti nove komunističke Jugoslavije nisu dekretom 1945. ukinule sva tri zagrebačka nogometna kluba koja su djelovala u prvoj polovici prošlog stoljeća. HAŠK, Concordia i osobito Građanski dominirali su između dva svjetska rata nogometom u prvenstvima Kraljevine Jugoslavije, osvojivši osam naslova prvaka, od čega je sam Građanski osvojio pet (među njima je i naslov u zadnjem prvenstvu odigranom 1940. godine).

Od spomenuta tri velika kluba, najmlađi među njima Građanski, osnovan 26. travnja 1911. godine, vrlo brzo je postao najpopularnijim, a kasnije i najuspješnijim zagrebačkim i hrvatskim nogometnim klubom.

Protiv mađarona do Građanskog

HŠK Građanski svoju popularnost, kako to primjećuje nogometni trener, djelatnik i kroničar Bogdan Cuvaj, imao je zahvaliti širokoj bazi, jer su iza njega stajali građani grada Zagreba počevši od običnih radnika do intelektualaca, iz čega će proizići i popularni naziv Purgeri. U to vrijeme u Zagrebu su ozbiljno djelovala još samo dva kluba koji su se, za razliku od Građanskog, oslanjali na užu bazu, jer je HAŠK (osnovan 1903.) bio klub akademičara, odnosno studenata, a Concordia (osnovana 1906.) je nastala kao klub srednjoškolaca. Treba spomenuti da se dvije godine ranije raspao Prvi nogometni športski klub (PNIŠK, osnovan 1903.) i čije su pristalice, igrači i djelatnici stali uz novi klub.

Građanski je osnovan u vrlo turbulentnim povijesnim

uvjetima borbe protiv mađarizacije, koja je kulminirala Željezničkim pragmatikama iz 1907., godine, a kojima je Budimpešta željela provesti mađarizaciju na željeznica- ma u Hrvatskoj i Slavoniji. Sve jači politički stisak imalo je upliva i u športu pa su tako, kako bi se ojačala mađar- ska zajednica u Zagrebu i njihove veze s Budimpeštom, mađaronske vlasti pokrenule inicijativu za osnivanjem mađarskog nogometnog kluba. Akcijom brojnih domo- ljuba i nogometnih zalju- bljenika to je spriječeno i umjesto osnivanja mađar- skog kluba u travnju 1911. osnovan je HŠK Građanski.

Zanimljivo je da je samo tjedan dana ranije u Zagre- bu, u uzvratnom posjetu, gostovala reprezentacija Češke, čiji domaćin je bio HAŠK, koji je u dva navrata izgubio protiv tada još no- gometno nadmoćnih Čeha. U takvoj jednoj nogomet- noj atmosferi osnovan je Građanski za čijeg je prvog predsjednika izabran An- drija Mutafelija, trgovac šesirima i nekadašnji član ugaslog PNIŠK-a. Uz po- mne prethodne pripreme i brojne sastanke, osnivačka skupština novog kluba održana je 26. travnja u tadašnjoj Budjevojačkoj restauraciji u zgradi Prve hrvatske štedionice na uglu Cvjetnog trga i Bogovi- ćeve.

Osim predsjednika Mutefelije, prvu upravu Građanskog činili su još potpredsjednik Krunoslav Pa- vić, tajnik Hinko Seyfert, blagajnik Stjepan Stary, oružar Rudolf Rožić i odbornici Aleksandar Klakočer, dr Josip Reberski, Hinko Würth i Ivan Todt. Igrači novog kluba počeli su se okupljati na igralištu na Tuškancu, a boja dresova bila je narančasta s žutim ovratnicima. Kasnije će nositi prugaste dresove plavo-žute boje, a na koncu je plava boja postala prepoznatljivi znak kluba.

Pobjeda nad Barcelonom

Prvu utakmicu Građanski je odigrao 21. svibnja na igralištu iza današnjeg muzeja Mimara na popularnoj „Elipsi“ i tom prilikom su izgubili od rezervne momčadi HAŠK-a 5-1. Tih prvih godina Građanski je sudjelovao i u prvenstvima Hrvatske i Slavonije, ali su ona naprasno završavana zbog neprestanih trzavica i sukoba među klubovima.

Tekst: IVICA BULJAN

HŠK Građanski svoju popularnost, kako to primjećuje nogometni trener, djelatnik i kroničar Bogdan Cuvaj, imao je zahvaliti širokoj bazi, jer su iza njega stajali građani grada Zagreba počevši od običnih radnika do intelektualaca, iz čega će proizići i naziv - Purgeri.

Početkom Prvog svjetskog rata zamiru športske aktiv- nosti, a nogomet će se tijekom iduće četiri godine igrati jedino u organizaciji Odbora za priređivanje športskih utakmica u korist Crvenog križa. Igrači Građanskog iz tog pionirskog razdoblja bili su između ostalih: Ivo Granitz, Hugo Kinert, Franjo Žolf, Dragutin Vrđuka, Jaroslav Schiffer, Dragutin Vrbanić, Đuro Muck i drugi, od kojih će neki za klub nastupati i nakon rata.

U poslijeratnom obnavljanju rada Građanskog, posebno se istaknuo bivši igrač PNIŠK-a i HAŠK-a Artur Weintraub, koji će postati i prvi poslijeratni pred- sjednik kluba. Građanski već u tom kratkom razdoblju u nekoli- ko navrata pobjeđuje u prijatelj- skim ogledima HAŠK i polako preuzima primat u zagrebačkom nogometu.

U tom usponu kluba, uprava pokušava osigurati što kvalitetniji rad s igračima te dovodi strane trenere, a među prvima počet- kom lipnja 1919. dolazi Austri- janc Karl Heinlein. Klub će do kraja trenirati isključivo stranci počevši od Engleza Arthura Gaskella, koji je donio prvi na- slov prvaka. Slijedio je njegov suнародnjak James Donelly, pa Austrijanac Josef Brandstatter, zatim ponovo Englez Richard Dombi, te Mađar Imre Poszonyi (dva puta prvak), Gijury Mol- nar, Robert Haftl, Otto Ringer i legendarni Martin Bukovi.

Agilna uprava također je od samih početaka vodila računa i o igračkim pojačanjima te je

u klub dovela prvog pravog profesionalca, bivšeg igrača bečkog Rapida Rudija Rupeca, koji je rođen u Grubiš- nom Polju. U tom razdoblju Građanski daje najveći broj reprezentativaca, a u utakmici protiv Švedske u ožujku 1921. čak deset reprezentativaca Kraljevine SHS dolazilo je iz Građanskog, a jedanaesti je bio iz Concordie.

Naravno, u takvoj atmosferi neizbježni su i prvi pravi uspjesi na športskom polju, pa tako na turneji u travnju 1923. po Španjolskoj Građanski usred Barcelone, pred 25 tisuća gledatelja, pobjeđuje istoimenu slavnu katalonsku momčad sa 1-0. Klub je te 1923. istodobno osvojio i prvo odigrano prvenstvo tadašnje države Kraljevine SHS, što će ponoviti i tri godine kasnije 1926. godine.

Među nositeljima igre slavne prve šampionske gene- racije Purgera isticali su se golmani, već spomenuti Dra- gutin Vrđuka i njegov nasljednik Maks Mihelčić, zatim Emil Perška, Slavin Cindrić, Dragutin Babić, Rudolf

Martin Bukovi, trener Građanskog (Hrvatski športski muzej)

igrao u Maksimiru i Concordije u Tratinskoj.

No, i na to se nije dugo čekalo, pa je novi stadion najpopularnijeg zagrebačkog kluba na Koturaškoj cesti, inače djelo arhitekta Đure Kastla, otvoreno 19. listopada 1924., čemu je nazočio i sam vrh tadašnje političke elite na čelu sa Stjepanom Radićem. Nažalost, stadion će u idućem razdoblju biti omča oko vrata i stalna prijetnja opstanku Građanskog. Klub se naime za izgradnju stadiona neumjereno zadužio i taj problem ostat će sve do 1937. godine kada je konačno riješen i kada je Konzorcij, koji je gradio stadion, isplaćen u potpunosti.

Ukinut na vrhuncu moći

Do kraja dvadesetih klub će osvojiti još jedan naslov prvaka države (1928.), a onda će upasti u duboku krizu u kojoj mu je prijetilo i ukidanje. Naime, krajem dvadesetih i početkom tridesetih dolazi do sukoba dviju struja u klubu: tzv. mladih i starih. Šampionska generacija bila je na zalasku, a novi igrači još nisu sazreli i stasali što je rezultiralo lošim rezultatima i porazima u susretima s najvećim rivalima HAŠK-om, Concordijom, BSK-om Hajdukom i Jugoslavijom. U jednom trenutku nezadovoljnici, odnosno grupa koja je nazvana „stari“ osnovali su potkraj 1929., novi klub pod nazivom Zagrebački Građanski Sportski klub 1911., koji neće zaživjeti i već 1930. se briše iz članstva zagrebačkog podsaveza.

Istodobno traje i problem oko isplata za stadion, pa je Sudbeni stol, kao stečajni sud u Zagrebu, otvorio i stečaj nad imovinom Građanskog. Međutim, uprava je postigla sporazum sa Konzorcijem, a stečajni postupak je odgođen. Spasonosna stvar za klub dogodila se izborom novog Upravnog odbora tijekom 1931. godine

Rupeć, Rudolf Hitrec, Gustav Remec, Dragutin Vragović, Franjo Mantler, Jaroslav Šifer i drugi. Građanski je dakle u tim trenucima uspona i odličnih rezultata početkom dvadesetih godina imao kvalitetno riješeno pitanje struke i igračkog kadra, ali je za konačno zaokruženje cjeline bila potrebna i izgradnja vlastitog stadiona, budući da Purgeri nisu imali svoje igralište za razliku od glavnih rivala HAŠK-a koji je

na čelu s predsjednikom Vladimirom Weillerom, koji se uspjeva nagoditi sa Konzorcijem oko povoljnije otplate dugova. Tada su udareni i temelji novom velikom razdoblju kluba, koji će do kraja tridesetih osvojiti dva naslova prvaka države, a uspjeh će u Zagrebu pobijediti i veliki Liverpool čak s 5-1 te odlično odigrati na turneji po Engleskoj 1936. godine. Građanski i u tom razdoblju daje veliki broj reprezentativaca. Glaser, Urch, Hugl, Šipoš, Kokotović, Lešnik, Jazbinšek, Lechner, Pleše, Đanić, Belošević, Cimermančić, Živković, Antolković, Brozović, Wöfl i drugi, sve do 1945., postizati će odlične rezultate pa i u ratnom razdoblju kada su osvojili jedno prvenstvo NDH-a i igrali odlične utakmice zajedno sa protivnicima koji su u u tom vihoru rata bar na trenutak pokušavali stvoriti privid normalnog življenja uz, kako se to uvriježilo kazati, najvažniju sporrednu stvar na svijetu: nogomet.

Ta generacija igrača Građanskog, a i onih mladih koji su dolazili poput Bobeka, bili su garancija velikih nogometnih postignuća. Nažalost HŠK Građanski, reklo bi se na vrhuncu moći, ukinut je 4. lipnja 1945. dekretom koji je donio novopostavljeni ministar narodnog zdravlja Aleksandar Koharević, a to se odnosilo i ne sve druge klubove i športska društva koja su bila aktivna za vrijeme NDH. Arhiva kluba uglavnom je nestala, kao i trofeji i pokali koji su razgrađeni, i kako su govorili neki svjedoci, dijeljeni na utakmicama i turnirima na kojima su igrali uglavnom predstavnici pojedinih vojnih jedinica Jugoslavenske armije.

Najveći dio još aktivnih igrača i djelatnika kluba priključio se novoosnovanom Dinamu, koji je svoje prve utakmice i igrao na igralištu Građanskog na Koturaškoj cesti.

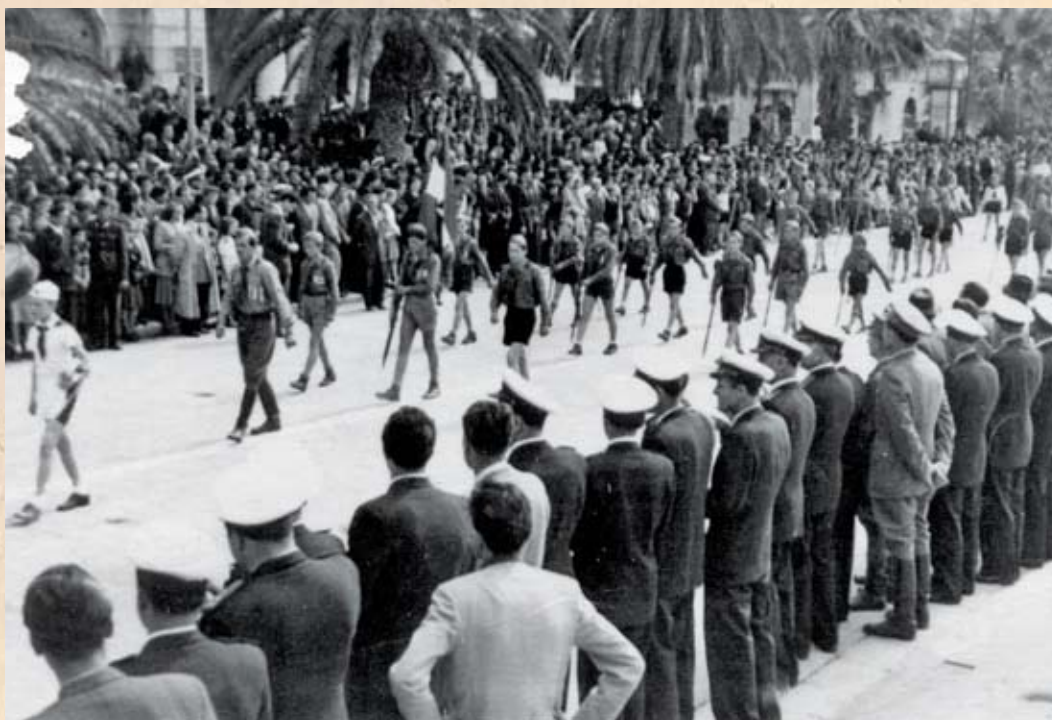

Andrija Mutafelija, prvi predsjednik Građanskog, (Hrvatski športski muzej)

Literatura:

- Bogdan Cuvaj, Prvi hrvatski građanski športski klub u Zagrebu 1911.-1915., Povijest sporta, Zagreb, br. 25, 1976;
 Bogdan Cuvaj, Prvi hrvatski građanski športski klub u Zagrebu 1915.-1932., Povijest sporta, Zagreb, br. 46, 1981;
 Bogdan Cuvaj, Prvi hrvatski građanski športski klub u Zagrebu, Povijest sporta, Zagreb, br. 48, 1981.
 Bogdan Cuvaj, Prvi nogometni i športski klub PNIŠK u Zagrebu, Povijest sporta, Zagreb, br. 24, 1975.
 Uredio Franjo Frntić, Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880.-1980., Uredio Zagreb, 1980.
 Fredi Kramer, Monografija Croatia – nogometni klub, 1999., Zagreb.
 Nogometni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2004.

JEDNOM IZVIĐAČ -UVIJEK IZVIĐAČ

Prvi javni nastup izviđača u odorama na splitskoj Rivi 1. svibnja 1951. godine

Nakon rata promijenjene su političke okolnosti u novoj Jugoslaviji te je 1946. godine službeno zabranjen rad skauta u Hrvatskoj. Premda se formalno u petogodišnjem poslijeratnom razdoblju nije obnovila predratna organizacija, potreba za skautskim aktivnostima boravka i učenja djece u prirodi bila je očita.

Tako su se u okrilju ondašnjeg Saveza pionira, koji je bio jedina „odobrena“ organizacija koja je okupljala djecu i mlade školske dobi, osmišljavali i provodili izleti, pohodi, pa čak i višednevna ljetna logorovanja pod šatorima na kojima su u edukacijske svrhe korištene poznate skautske metode. Takve su aktivnosti poticali članovi Savjeta Saveza pionira među kojima su bili brojni društveni radnici i stručni suradnici, predratni skauti. Zahvaljujući tim razboritim ljudima širokih pogleda, osviještena je potreba kako se rad s djecom treba odvijati u raznovrsno osmišljenim oblicima, te je stvorena mogućnost osnivanja novih dječjih i omladinskih organizacija. Predratni skauti, 1950. godine dobivaju dopuštenje za pokretanje izviđačke organizacije pod uvjetom da ona ne bude povezana sa Svjetskim skautskim pokretom

Tekst: HERCI GANZA ČALJKUŠIĆ

Skautizam, nikao u Velikoj Britaniji 1907. godine, osvojio je svijet u nekoliko sljedećih desetljeća. Ovaj prirodnjački mladeški pokret prihvaćen je i na našim prostorima, i u međuraću podržavan i njegovan. Početkom Drugog svjetskog rata 1941. godine Hrvatski skautski savez (utemeljen 1924. godine) prekinuo je s radom...

*Prvi broj lista „Izviđač“,
lipanj 1951. godine*

*Smotra Saveza izviđača Jugoslavije
na Petrovoj gori 1975. godine*

zbog ideoloških razloga. Tako su na jesen 1950. godine osnovane u Splitu i Zagrebu prve grupe djece nazvane pioniri-izviđači. U Zagrebu je prva izviđačka četa, čiji je osnivač Boris Lešnik, nosila ime „Mladi partizan“, dok je splitsku četvu „Ivo Lola Ribar“ osnovao Mirjam Tecilazić.

Već u travnju 1951. godine osnovan je pri Savjetu Saveza pionira Hrvatske, Aktiv za rad s pionirima-izviđačima, a s ciljem objedinjavanja inicijativa i osmišljavanja sustavnih metoda i programskih aktivnosti nove organizacije. Započelo se s regionalnim obrazovanjem kadrova za voditelje logorovanja i izleta.

Prvi je tečaj organiziran pokraj Ozlja od 19. do 25. svibnja 1951. godine, te se u spomen na taj događaj 19. svibnja slavi kao Dan izviđača u Hrvatskoj. Prvi je tečaj pohodilo 27 omladinaca, a tečaj su vodili: Danko Oblak (književnik i novinar), Kamilo Ferenčak, Emil Paravina, Emil Vukotić, Mladen Bjažić, Mladen Koritnik, Boris Lešnik i Milan Raknić.

Godine 1979. u Hrvatskoj 45.154 izviđača

Od samog početka izviđački je pokret imao tendenciju prerastanja u samostalnu organizaciju, za što su stvarani uvjeti tijekom prve godine aktivnog djelovanja i brzog širenja. Osnivačka skupština Saveza izviđača i planinki Hrvatske, na kojoj je došlo do odvajanja od Saveza pionira, održana je 28. i 29. svibnja 1952. godine.

Istodobno s nastankom i širenjem organizacije u Hrvatskoj, došlo je do osnivanja izviđačkih jedinica i saveza u drugim republikama Jugoslavije te je 8. veljače 1953. godine u Beogradu osnovan Savez izviđačkih jedinica Jugoslavije (SIOJ), koji kasnije mijenja naziv u Savez izviđača Jugoslavije.

Baš kao i skautizam nakon Prvog svjetskog rata, tako se i izviđaštvo pedesetih brzo širilo Hrvatskom. Godine 1951. u još neformalnoj organizaciji aktivno je 350 članova u sedam hrvatskih mjesta, da bi 1954. godine u 41 mjestu brojala 3.976 članova. Broj članova i jedinica desetljećima je rastao kao i njihova aktivnost te prisutnost i ugled na društvenoj sceni kao jedinstvene

organizacije, temeljene na specifičnom odgojnom programu koji sustavno nadopunjuje odgoj mladih u domu i školi. Godine 1979. Hrvatska ima 45.154 člana u 430 izviđačkih jedinica. To će vjerojatno ostati zlatne godine izviđačke organizacije jer je danas, kada u Hrvatskoj ima svega nešto više od 3000 izviđača, i kada su slobodnim vremenom mladih zagospodarile neke druge aktivnosti, teško i zamisliti ponovni uzlet tih razmjera.

Logorovanja - kruna izviđačkog rada

Ne postoje točni podatci koliko je djece i mladih prošlo kroz ovu organizaciju tijekom proteklih 60 godina kontinuiranog djelovanja, koliko je volonterskih sati rada njihovih odraslih voditelja uloženo u odgoj generacija djece, koliko je „noćenja“ ukupno ostvareno pod platnenim krilima njihovih šumskih domova, koliko je prijateljstava i ljubavi zaplamsalo uz logorske vatre...

O tome svjedoče brojni sačuvani ljetopisi koji čuvaju tisuće fotografija najljepših dana mladosti kojih se s radošću sjećaju svi koji su nekoć bili izviđači. Mnogima od njih logorovanja su bila prvi korak u život, odlazak iz sigurnog obiteljskog gnijezda, škola suživota i prihvaćanja igre koja nije podređena samo njima. Logorovanja su oduvijek bila kruna izviđačkog rada, godišnja akcija na kojoj su se pokazivala sva stečena znanja - od pionirskih radova gradnje objekata, preko kuhanja, poznavanja prirode, orijentacije, pa sve do iskazivanja talenata u športskim, kulturološkim i drugim vještinama. No, osim logorovanja i brojnih drugih odredskih akcija tijekom godine kao što su bivaci, izleti, natjecanja, kvizovi, ekspedicije..., u izviđačkoj organizaciji redovito su organizirane i velike programske akcije, od kojih su najveće i najmasovnije smotre.

U razdoblju od 1954. do 1987. godine organizirano je osam smotri Saveza izviđača Jugoslavije, a na VI. smotri na Petrovoj gori 1975. godine, na kojoj je sudjelovalo 7000 izviđača, domaćini su bili hrvatski izviđači. Smotri Saveza izviđača Hrvatske do sada je bilo devet: Karlovac (1964.), Zlarin (1968.), cijela Hrvatska (1975.), Varaž-

din (1981.), Zagreb (1985.), Gudnoga (1990.), Fužine (2001.), Obonjan (2006.) i Petrova gora (2010.). Smotre su imale za cilj poticati razmjenu izviđačkih iskustava, njegovati širenje prijateljstava i doprinosti boljem razumijevanju, ali i predstaviti izviđačku organizaciju i njen potencijal samoorganiziranja i doprinosa izvaninstitucionalnom odgoju javnosti.

Povratak na svjetsku skautsku scenu

Osamostaljenjem Republike Hrvatske, hrvatski su izviđači 7. listopada 1991. godine istupili iz Saveza izviđača Jugoslavije, a 19. srpnja 1993. godine na Svjetskoj skautskoj konferenciji u Bangkoku vraćaju se u okrilje matične organizacije - Svjetskog skautskog pokreta (WOSM), kao njeni punopravni članovi. Zahvaljujući tom važnom trenutku u povijesti ove organizacije, otvaraju se njihovim današnjim članovima mnoga vrata. Kada spomenemo imponantne brojke kako svjetska skautska obitelj danas broji 28 milijuna članova u više od 160 država svijeta, jasnije je o kakvim je mogućnostima riječ. Ipak, u životu svakog skauta nezamjenjiv je jedan događaj. Baš kao što je svakom vrhunskom športašu cilj izboriti se za odlazak na olimpijske igre, tako je i svakom skautu san otići na svjetsku skautsku smotru - Jamboree. Ona se održava, također, svake četiri godine, a skaut može sudjelovati jednom u životu pod uvjetom da ima između 14 i 18 godina (osim ako nije voditelj mladih izviđača). Jamboree se održava od 1920. godine, a u kolovozu 2011. godine održat će se u Švedskoj 22. po redu. Na posljednjem, održanom 2007. godine u britanskom Chelmsfordu, na kojem je bila i središnja proslava stote godišnjice skautizma, sudjelovalo je 40.000 skauta iz 158 zemalja. Na tom najvećem i najšarenijem festivalu svjetskog bratstva i prijateljstva 63 hrvatska skauta predstavljala su našu zemlju.

Rame uz rame sve generacije izviđača

Kako bismo zaokružili ovu izviđačko-skautsku priču, ipak se moramo osvrnuti na jednu nezaobilaznu činjenicu na kojoj se temelji ova stogodišnja međunarodna tradicija. Premda je ova organizacija prvenstveno usmjerena k

djeci i njihovom kvalitetnom osmišljavanju slobodnog vremena u ključnim godinama odrastanja i formiranja ličnosti, ipak je to i organizacija koja objedinjava sve generacije i čiju potku čine odrasli voditelji i volonteri koji su neizmjernom ljubavlju i požrtvovnošću učinili ljepšim i kvalitetnijim mnoga djetinjstva. Stoga među izviđačima vlada slogan: „Jednom izviđač-uvijek izviđač“.

Brojne su obitelji u kojima je već treća, pa čak i četvrta generacija, aktivnih izviđača... I dok su najmlađi poletarci i pčelice u svojim vršnjačkim jatima, djedovi i bake rado koriste umirovljeničke dane da kaoiskusni brđani provedu korisno i aktivno svoje zlatne godine pomažući mlađima bogatim životnim iskustvom, ali i praktičnim znanjima. Upravo u toj međugeneracijskoj suradnji i potpori je ljepota, čarolija, ali i tajna uspjeha. Tako će se uskoro, na šezdesetoj obljetnici izviđaštva, koja će se obilježiti 19. svibnja 2011. godine, s marama oko vrata opet rame uz rame naći sve generacije hrvatskih izviđača...

Literatura:

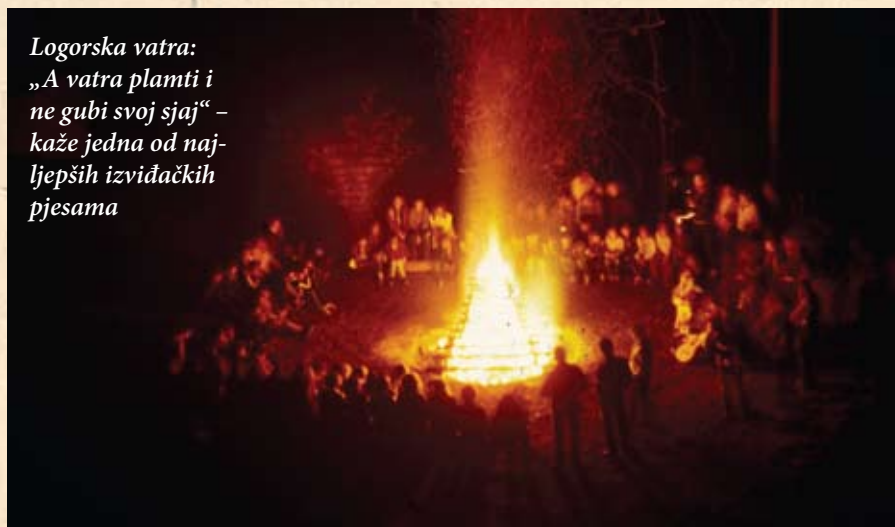
- Aljinović, R. – Lukić, A. – Majer, K. (2002.). Izviđačke godine. Zagreb: Savez izviđača Hrvatske
 Fistonić, Z. Povijest splitskih skauta - izviđača. (Splitski skautski zbor priprema objavljivanje 2011.)
 Paravina, E. – Ferenčak, K. (2002.). Dokumenti o osnivanju izviđača Hrvatske : od 19. 05. 1951. do 29. 05. 1952. Zagreb: Savez izviđača Hrvatske
 Ujaković, B. (2003.). Budi pripravan! : učenje i zabava od skauta do izviđača. Zagreb: Hrvatski školski muzej (katalog izložbe)

Na Zborovanju SIH-a na zagrebačkom Bundeku 2007. godine

Na primanju kod predsjednika Mesića prigodom Dana izviđača 2005.

*Logorska vatra:
 „A vatra plamti i
 ne gubi svoj sjaj“ –
 kaže jedna od naj-
 ljepših izviđačkih
 pjesama*

GODIŠNJICE HRVATSKOG ŠPORTA U 2011. GODINI

Godišnjice rođenja

- 1821.** Miroslav Singer, učitelj tjelovježbe – 190. godišnjica
9. XI. 1881. Hinko Würth, športski djelatnik – 130. godišnjica
15. XI. 1886. Ferdo Krizmanić, prof. tjelesnog odgoja – 125. godišnjica
3. III. 1886. Paolo Radmilović, engleski reprezentativac u plivanju i vaterpolu – 125. godišnjica
2. X. 1886. Fran Šuklje, športski djelatnik – 125. godišnjica
1891. Franjo Gregl, biciklist – 120. godišnjica
1891. Ante Pandaković, športski djelatnik – 120. godišnjica
11. IV. 1911. Ico Hitrec, nogometaš – 100. godišnjica
10. III. 1911. Fran Tućan, atletičar – 100. godišnjica
27. VIII. 1921. Bojan Stranić, odbojkaš – 90. godišnjica
2. I. 1951. Stipe Božić, alpinist i istraživač – 60. godišnjica

Godišnjice smrti

- 9. I. 1911.** Edvard Rusijan, avijatičar – 100. godišnjica
23. XII. 1951. Marijan Matijević, atlet – 60. godišnjica
27. I. 1971. Milovan Zoričić, športski djelatnik – 40. godišnjica
11. III. 1971. Ivo Buratović, atletičar – 40. godišnjica
20. V. 1971. Rudi Reš, športski djelatnik – 40. godišnjica

Godišnjice osnivanja klubova

- 1786.** Osnovano Građansko streljačko društvo u Zagrebu – 225. godišnjica
22. III. 1886. Odobrena pravila Zagrebačkog šahovskog kluba – 125. godišnjica
13. II. 1911. Osnovan Hrvatski športski klub Hajduk – 100. godišnjica
26. IV. 1911. Osnovan Prvi hrvatski građanski športski klub – 100. godišnjica
20. I. 1931. Osnovan Prvi jugoslavenski kajak klub Zagreb – 80. godišnjica
7. II. 1951. Osnovan Akademski judo klub Mladost – 60. godišnjica
12. XI. 1951. Osnovan DTO Partizan Jugoslavije – 60. godišnjica
2. III. 1961. Osnovano Sportsko društvo Medveščak – 50. godišnjica

Godišnjice događaja

- 1. X. 1891.** Izdan prvi broj časopisa Gimnastika – 120. godišnjica
13. V. 1911. Gimnastička reprezentacija Hrvatskog sokolskog saveza nastupila na 5. SP u Torinu – 100. godišnjica
1936. Održane XI. OI u Berlinu – 75. godišnjica
1941. Počela radom Viša škola za tjelesni odgoj u Zagrebu – 70. godišnjica

Ante Pandaković

Ico Hitrec

Stipe Božić

OI Berlin 1936.

Akademski judo klub Mladost (1971.)

NK Hajduk 1981.